

Sedan förra numret av denna tidskrift trycktes har Föreningen för arkitekturforskning blivit en realitet. Under mötet i Göteborg den 3 oktober konstituerades föreningen. Dagen inleddes med anföranden av Carin Boalt, Anne Marie Wilhemson, Boris Schönbeck och Aant Elzinga. Dessa anföranden publiceras i detta nummer.

*

Flera bidrag i detta nummer diskuterar demarkationslinjen mellan ideologi och vetenskap.

Ideologier påverkar oss genom den praxis de manifesteras i. Den medvetna, artikulerade delen av ideologin kan vara tämligen torftig. Det är den fördolda, 'tysta' delen av ideologin som påverkar oss. Det är detta som gör det så oerhört svårt att åstadkomma en genomskådande analys av de rådande ideologierna; den som analyserar måste kunna få ett perspektiv på det tankesystem han till slut kanske ändå själv omfattar.

En av arkitekturforskningens viktigaste uppgifter bör vara att utöva ideologikritik. Denna kritik måste undvika att själv bli till ideologi. Att utöva kritik bör syfta till att klargöra gränserna för det analyserade tankesystemets giltighet.

Men för att kunna utföra en sådan ideologikritik, måste man alltså i viss mening kunna ställa sig utanför sin egen tid. Ideologikritiken måste ske via en historisk analys av hur den egna tidens system av idéer, värderingar, handlingsregler, handlingsprogram, ideologibärande institutioner o.s.v. vuxit fram. Detta innebär att man egentligen inte kan utveckla teorier, begrepp och metoder inom något ämne, annat än ur ett historiskt perspektiv.

Till stor del kan man se funktionalismen som en arkitekturideologi, i sin tur en del av ett större, övergripande ideologiskt system - den sociala ingenjörskonstens tankesystem. Denna ideologi har varit Västeuropas dominerande och övergripande ideologi under efterkrigstiden. Oavsett politisk, religiös eller kulturell tillhörighet har makthavarna inom politik, näringsliv, massmedia och kulturliv omfattat denna ideologi som den grundläggande utvecklingsprincipen för det moderna, demokratiska industrisamhället. Samtidigt har kritiken mot denna princip brett ut sig och fördjupats allt mer.

En av de viktigaste infallsvinklarna för denna kritik är, att visserligen har viktiga mål som hygien, materiell levnadstandard, och social trygghet framgångsrikt realiserats, men detta har skett till priset av en kulturell och psykologisk utarmning. Vi tycks ha fått betala vårt välbefinnande med förluster i livskänsla och närhet.

Den sociala ingenjörskonsten innebär i princip att sociala och politiska missförhållanden anses möjliga att avhjälpa med teknologiska och vetenskapliga metoder. Samhället och det mänskliga livet skall styras och planeras utifrån 'objektivt' fastlagda vetenskapliga lagar. Gamla tiders religiösa föreställningar ersätts med en 'scientificism', en dyrkan av vetenskap och teknologi, och likställer ett högre livsvärde med ökande BNP. Men i denna upplysningens tradition finns också en hel del att kritisera: det a-historiska perspektivet, ett närsynt inriktande på det mätbara, konformismen, och bristen på djup och komplexitet. Idag, när funktionalismen kritiserar ifrån många håll, och utifrån många olika föreställningar om vad den egentligen stod för, är det viktigt att det görs en inträngande ideologikritisk analys av denna arkitektur och dess ideologi. Det är vår förhoppning att denna tidning skall utgöra ett forum för en sådan analys.

redaktionen.

[1]

T H E

F I R S T B O O K .

C H A P. I.

Of Things to be consider'd and provided, before one begins to Build.

THE first thing that requires our consideration; when we are about Building, is the Plan and the Upright of the Edifice we propose to erect. Three things, according to *Vitruvius*, are chiefly to be consider'd, without which a Building cannot be of any value. These are *Conveniency*, *Solidity*, and *Beauty*. For no Edifice can be allow'd to be perfect, if it be commodious and not durable; or, if being durable, it be subject to many inconveniencies; or, if having both solidity and conveniency, it has no beauty nor uniformity.

Ingressen till Palladios Fyra böcker om arkitekturen, i 1715 års engelska översättning.

Palladio tar stöd i Vitruvius. Men den klassiska arkitekturdefinitionen är fruktbar ännu i samtida arkitekturteori.

Poängen är att aspekterna Funktion, Konstruktion, och Gestalt ses som integrerade i arkitekturverket. Uppmärksammar man en delaspekt, bildar helheten bakgrund till denna.¹

Det arkitektoniska verket måste emellertid också förstås i en samhällelig kontext, som sociomateria. Med detta sammanhänger intertextualiteten, beroenderelationer till andra tidigare verk och till stilen, den bakgrund mot vilken varje avvikelse görs synlig.

— Arkitekturupplevelsen är en individuell definierad handling mot denna bakgrund. Utvecklingen av en arkitekturens fenomenologi måste uppmärksamma den ömsesidiga intentionaliteten i mötet mellan människan och det byggda.